

31-1-95
95/35 V-20

BINNENLANDSE ZAKEN
INGEKOMEN
- 6 FEB. 1995
Afdeling: CZW
Agenda: CW95/114
RAPPEL NA 950227

KIESRAAD

Aan

de Staatsecretaris van Binnenlandse
Zaken, Mr. J. Kohnstamm
Postbus 20011
2500 EA 's-Gravenhage

Bijlagen	Uw kenmerk	Ons kenmerk	Datum
Inlichtingen bij mevr. E.B. Pronk	CW94/U1179	KR95/6 Doorkiesnummer (070)3026266	31 januari 1995
Onderwerp	adviesaanvraag inzake vaststel- ling datum verkiezingen		

Geachte heer Kohnstamm,

Bij uw bovenvermelde brief hebt u de Kiesraad gevraagd u van advies te dienen naar aanleiding van een voorstel, gedaan door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, tot wijziging van de Kieswet in diër voege dat daarin niet meer de week waarin de verkiezingen plaatsvinden wordt vastgelegd, doch de maand waarin zij plaatsvinden. In uw adviesaanvraag hebt u de Kiesraad verzocht in zijn advies ook een aantal in de adviesaanvraag omschreven minder vergaande varianten te betrekken. Bij brief van 9 januari j.l., CW95/8, verzocht u de Kiesraad nog een brief van het lid van de Tweede Kamer, de heer Koekkoek, van 6 december 1994 aan de voorzitter van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken bij de advisering te betrekken.

Zoals u in uw brief aan de VNG terecht opmerkt, is in de Kieswet niet de week vastgelegd waarin de verkiezingen plaatsvinden, doch valt uit de wet rechtstreeks de dag van de verkiezingen af te leiden. Artikel F 1 van de wet legt de dag van de kandidaatstelling vast voor de onderscheiden verkiezingen - met uitzondering van de verkiezingen van de Eerste Kamer ten aanzien waarvan zulks geregeld is in artikel Q 4 -terwijl artikel J 1 bepaalt dat de stemming plaatsvindt op de 43ste dag na de kandidaatstelling.

De wens van de VNG om meer flexibiliteit mogelijk te maken ten aanzien van het bepalen van de verkiezingsdag is ingegeven door de discussies die regelmatig zijn ontstaan omdat de door de wet aangewezen verkiezingsdag om uiteenlopende redenen minder geschikt werd geacht. Als voorbeelden worden genoemd de biddag voor gewas en arbeid, Vastenavond en 4 mei.

De Kiesraad stelt voorop dat artikel 3, tweede lid, van de Algemene Termijnenwet een mogelijkheid biedt de verkiezingsdag te wijzigen door bij koninklijk besluit de dag waarop de stemming ingevolge de Kieswet zou moeten plaatsvinden aan te wijzen als gelijkgesteld met een algemeen erkende feestdag. De Raad realiseert zich echter dat deze mogelijkheid niet in alle daarvoor in aanmerking komende gevallen een oplossing biedt. Het gelijkstellen van een dag

met een algemeen erkende feestdag heeft immers ook buiten het terrein van de verkiezingen ingrijpende gevolgen.

De Kiesraad heeft begrip voor de wens om enige flexibiliteit aan te brengen in de regeling van de vaststelling van de verkiezingsdatum, doch de Raad heeft daarbij een sterke voorkeur voor de door u in uw adviesaanvraag genoemde derde variant, waarin als hoofdbeginsel blijft gelden dat de stemming plaatsvindt op een vaste, rechtstreeks uit de wet af te leiden dag. Voorkomen moet worden dat de wettelijke regeling met zich meebrengt dat voor elke verkiezing opnieuw een discussie dient te worden gevoerd over de meest wenselijke verkiezingsdag, waarbij allerlei groeperingen hun op uiteenlopende argumenten gestoelde voorkeuren naar voren zullen brengen en bij de regering en de Tweede Kamer zullen lobbyen om hun wens vervuld te krijgen. Naar het oordeel van de Kiesraad is het voldoende indien de wet een correctiemogelijkheid bevat voor die gevallen waarin de wettelijke stemmingsdatum zeer ongelukkig uitkomt. In die gevallen moet het mogelijk worden bij koninklijk besluit een andere dag vast te stellen.

De Kiesraad is voorts van oordeel, dat deze correctiemogelijkheid niet tot gevolg dient te hebben dat de verkiezing voor het vertegenwoordigend orgaan op één bestuursniveau in verschillende provincies of gemeenten op verschillende tijdstippen plaatsvindt. Voor zover het betreft de verkiezing van de Tweede Kamer spreekt dit vanzelf, doch ook ten aanzien van de verkiezingen van provinciale staten en gemeenteraden zou de Raad willen vasthouden aan het beginsel dat deze verkiezingen in het gehele land op hetzelfde tijdstip plaatsvinden. Slechts indien er sprake is van omstandigheden die in het gehele land of een belangrijk deel daarvan bezwaarlijk worden gevonden, dient een wijziging van de verkiezingsdag te worden overwogen.

De mogelijkheid tot wijziging van de verkiezingsdag zou naar het oordeel van de Kiesraad beperkt moeten worden tot een verschuiving van enkele dagen, maximaal een week. De Raad acht het daarbij van belang dat in de in de wet voorgeschreven periode tussen de kandidaatstelling en de stemming geen wijziging wordt gebracht. Aan deze termijn moet immers ook steeds worden vastgehouden indien de verkiezingsdatum bij koninklijk besluit wordt vastgesteld met het oog op ontbinding van de Tweede Kamer. Derhalve stelt de Raad voor de mogelijkheid van verschuiving van de verkiezingsdag aldus te regelen dat deze tot stand komt door een wijziging bij koninklijk besluit van de dag van de kandidaatstelling.

De Raad gaat ervan uit dat de beoogde wetwijziging niet erop gericht is het houden van de stemming op zaterdag of zondag mogelijk te maken. Voorts acht de Raad de maandag een ongelukkige dag voor het houden van een verkiezing. Het voorbereiden van de verkiezingen op de zondag daaraan voorafgaand zal voor de gemeenten veel praktische problemen met zich meebrengen.

Als alternatieve dagen voor het houden van de verkiezingen ingeval de wettelijk aangewezen dag op grote bezwaren stuit, zouden dan slechts in aanmerking komen de woensdag, donderdag, vrijdag of dinsdag vóór de wettelijk aangewezen verkiezingsdag, alsmede de donderdag, vrijdag, dinsdag of woensdag erna.

Bij een verschuiving van de dag der stemming voor de verkiezing van de Tweede Kamer naar de dinsdag of woensdag in de daaropvolgende week kunnen echter nog complicaties optreden. In artikel C 1 van de Kieswet is immers het tijdstip van aftreden van de leden van de zittende Tweede Kamer na verkiezingen vastgelegd, en daarmee tevens het tijdstip waarop de nieuw gekozen Kamer voor het eerst kan bijeenkomen. Wijziging van dit tijdstip zou stuiten op grondwettelijke bezwaren, aangezien artikel 52 van de Grondwet voorschrijft dat de zittingsduur van de Tweede Kamer vier jaren is. Bij het bepalen van dit tijdstip is rekening

gehouden met de tijd die nodig is voor de werkzaamheden van de hoofdstembureaus en het centraal stembureau met betrekking tot de vaststelling van de verkiezingsuitslag en voorts met een korte tijd die nodig is om de verzending van benoemingsbesluiten en de indiening van geloofsbrieven te regelen. Naar het oordeel van de Kiesraad kan de periode tussen de stemming en de eerste samenkomst van de nieuw gekozen Tweede Kamer hooguit met enkele dagen worden bekort. Een verschuiving van de verkiezingsdag naar de dinsdag of woensdag in de daaropvolgende week zou tot gevolg hebben dat de tijd tussen de stemming en de eerste samenkomst van de nieuwe Kamer te kort wordt. Immers, zou de dag der stemming worden verschoven naar de woensdag daarna, dan zou dit betekenen dat de hoofdstembureaus bijeenkomen op de vrijdag daarna teneinde de uitslagen in de onderscheiden kieskringen vast te stellen (artikel 0 1). Het centraal stembureau krijgt dan in de loop van die vrijdag de beschikking over de gegevens van de 19 hoofdstembureaus op grond waarvan het centraal stembureau overgaat tot de berekening van de uitslag van de verkiezing en het opstellen van het proces-verbaal daarvan. De zitting van het centraal stembureau pleegt te worden gehouden op de dinsdag daaropvolgend, opdat voldoende tijd beschikbaar is indien zich bij de berekeningen complicaties voordoen. Deze dag zou in het genoemde geval evenwel samenvallen met de dag waarop de nieuw gekozen kamer voor de eerste maal dient samen te komen.

Tegen deze bezwaren zou kunnen worden tegengeworpen dat de huidige Kieswet in de derde volzin van het eerste lid van artikel J 1 reeds bepaalt dat in een bijzonder geval de stemming plaatsvindt op de 50ste dag na de kandidaatstelling. De Kiesraad wijst er echter op dat deze uitzonderingsbepaling in de wet is opgenomen bij amendering tijdens de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel tot algehele herziening van de Kieswet, zonder dat de Kiesraad daarover advies is gevraagd. Gelet op de hiervoor geschetste complicaties is de Kiesraad van oordeel dat voor wat betreft de verkiezing van de Tweede Kamer een verschuiving van de verkiezingsdag naar een dag in de daaropvolgende week niet mogelijk moet worden gemaakt.

Gelet op het voorgaande adviseert de Kiesraad artikel F 1 van de Kieswet aldus te wijzigen dat bij koninklijk besluit de dag van de kandidaatstelling kan worden verschoven naar de dinsdag, woensdag, donderdag of maandag vóór de in artikel F 1 van de Kieswet genoemde dinsdag, dan wel naar de woensdag of donderdag of - uitsluitend voor de staten- en raadsverkiezingen - de maandag of dinsdag erna.

Van belang acht de Kiesraad ook dat wettelijk wordt vastgelegd dat het koninklijk besluit tot wijziging van de dag van de kandidaatstelling geruime tijd vóór de verkiezingen dient te worden genomen en bekend gemaakt. De Kiesraad denkt daarbij aan een bepaling dat dit besluit uiterlijk 6 maanden vóór de dag van de kandidaatstelling dient te zijn gepubliceerd, zodat vanaf dat tijdstip de verkiezingsdatum vaststaat voor gemeenten, uitgevers, politieke partijen en andere bij de organisatie van de verkiezingen betrokkenen.

De Kiesraad acht het niet nodig een soortgelijke voorziening te treffen voor de verkiezingen van de Eerste Kamer. Het aantal betrokkenen bij die verkiezingen is aanzienlijk geringer dan bij de verkiezingen van de overige vertegenwoordigende organen, terwijl ook de werkzaamheden met betrekking tot de organisatie van die verkiezingen van een geheel andere orde zijn. Er hebben de Kiesraad geen signalen bereikt dat het wettelijk vastgelegde tijdstip van de verkiezing van de Eerste Kamer ooit grote problemen heeft opgeroepen.

In zijn brief aan de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken van 6 december

1994 stelt het lid van de Tweede Kamer, de heer Koekkoek, namens de fractie van het CDA voor u te verzoeken advies te vragen aan de Kiesraad over de vraag of het bezwaarlijk zou zijn om, indien de dag der stemming samenvalt met de biddag voor gewas en arbeid, de stemming te laten vallen op de 42e dag na de kandidaatstelling. Het is duidelijk dat de door de Kiesraad in dit advies voorgestelde wetswijziging het mogelijk maakt om, indien het samenfallen van de dag der stemming met de biddag voor gewas en arbeid bezwaarlijk wordt geacht, dit samenfallen te voorkomen. Het treffen van een regeling specifiek gericht op de biddag voor gewas en arbeid, zoals door de heer Koekkoek wordt gesuggererd, is in dat geval niet nodig.

Tot slot merkt de Raad op dat bij een wijziging van de Kieswet zoals hiervoor voorgesteld, geen behoefte meer bestaat aan de uitzonderingsbepalingen in artikel J 1, eerste lid, tweede en derde volzin, van de Kieswet voor het geval dat de dag van de stemming zou voorafgaan aan 4 mei of Hemelvaartsdag (al of niet samenvallend met 5 of 6 mei). Immers met die omstandigheden kan in dat geval rekening worden gehouden door bij koninklijk besluit de dag van de kandidaatstelling te verschuiven.

Resumerend adviseert de Kiesraad u een wetsvoorstel tot wijziging van de Kieswet aanhangig te maken ertoe strekkend dat aan artikel F 1 een derde lid wordt toegevoegd, luidende:

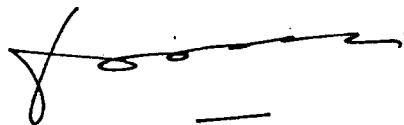
"3. Bij koninklijk besluit kan, indien zwaarwichtige redenen verband houdend met de dag der stemming daartoe nopen, worden bepaald dat de kandidaatstelling plaatsvindt op de dinsdag, woensdag, donderdag of maandag vóór, dan wel op de woensdag of donderdag of, indien het de verkiezing van de gemeenteraden of provinciale staten betreft, de maandag of dinsdag na de in het eerste onderscheidenlijk tweede lid genoemde dag. Het koninklijk besluit wordt bekend gemaakt uiterlijk zes maanden vóór de in het eerste onderscheidenlijk tweede lid genoemde dag."

Artikel J 1, eerste lid, tweede en derde volzin, kan in dat geval vervallen.

De Kiesraad,

, voorzitter

, secretaris